

Sumariulu.

Materiiloru coprinsa in volumulu I din *istori'a Transilvaniei* pe doue sute de ani din urma, cari incepu dela anulu 1683. Acestu volumu ajunge cu descrierea evenimenteloru pàna in predilele catastrofeloru din a. 1848. Elu este inpartitu in capete si §§-i.

Introductione	pag. 1
-------------------------	--------

Capu I.

Michail Apafi, consiliarii sei si clasele locuitorilor	3
§ 1. Din viati'a principelui Michail Apafi si a consortei sale	3
§ 2. Consiliarii	5
§ 3. Curtea principelui si a Dómnei cu personalulu lor	5
§ 4. Clasele sau castele, in care erau inpartiti locuitorii Transilvaniei càtra finea vécului alu sieptesprediecelea	7
§ 5. Starea politica a Transilvaniei preste totu sub domni'a lui Apafi	11

Capu II.

Curtea Vienei, càtiva barbati de statu	13
§ 6. Imperatulu si regele Leopold I.	13
§ 7. Leopold Kollonics	18
§ 8. Emericu Tökölyi	20

Capu III.

Inceputulu negotiariloru diplomatice intre cabinetulu din Vien'a si gubernulu principelui Michailu Apafi	29
§ 9.	29
§ 10. Iesuitulu Dunod	31
§ 11. Alu doilea proiectu alu lui Dunod	33
§ 12. Unu alu treilea proiectu de confederatiune	35
§ 13. Conditiiunile de tractatu puse imperatului Leopold I de càtra principele Michailu Apafi cu gubernulu seu si inaintate prin iesuitulu Antid Dunod	37
§ 14. Missiunea la Vien'a si pe la unii generali	40

	pag.
§ 15. Érași Antid Dunod	42
§ 16. Corespondenție personali între principele Apafi și imperatul Leopold	45
§ 17. Consultatiuni, decisiuni și misiuni secrete	45
§ 18. Una lege martială barbară și caracteristica	53
§ 19. Înca și proiectul alu treilea de tractat respinsu orbesce	57
§ 20. Innoirea resboiului cu turcii și ocuparea Transilvaniei	60
§ 21. Tractatul dela Blasiu	62
§ 22. Vine Carafa. Frica mare. Proiectu de alta diploma. Doue necrológe	68
§ 23. Proiectulu generalului Antonie Carafa substernutu imperatului Leopold I in a 1690 despre modulu cum s'ar putea supune Transilvani'a	73
§ 24. Discordi'a Sasiloru cu Aristocrati'a sub Apafi și sub Leopold I.	84

Capu IV.

Viati'a socială și morală din dilele lui Apafi și mai tardiur	94
§ 25. Exemple de coruptiune mare	94
§ 26. Caderea lui Harteneck, condamnarea și mórtea lui	96
§ 27. Contradiceri flagrante in aplicarea legiloru penale	106
§ 28. Starea poporului cultivatoriu de pamentu sub domni'a lui M. Apafi	110
§ 29. Cultur'a prin sciintie in scóle	118

Capu V.

Starea bisericeii poporului romanu in Transilvani'a și Ungari'a sub domni'a lui M. Apafi și a imperatului Leopold I.	121
§ 30. Consideratiuni generale	121
§ 31. Legi politice, sub care gemuse biserica romaniloru	129
§ 32. Diplome, privilegii, decrete de a le principiloru relative la biserica romaniloru	136
§ 33. Mitropolitulu Sava Brancovici	140
§ 34. Mitropolitulu Iosifu Budai	146

Capu VI.

Primele incercari ale unirei religioase cu biserica rom. catolica	153
§ 35. Alti trei mitropoliti și apoi mitropolitulu Teofilu primulu urđitoriu alu unirei cu Rom'a	153
§ 36. Inceputulu activitatii Iesutiloru pentru unire. P. L. Baranyi	159

Capu VII.

Incarcarile de emanciparea bisericeii sub Teofilu și Athanasie prin unire cu biserica romano-catholica și cu ajutoriulu casei domnitóre	165
§ 37. Sinodulu din 1697, ținutu in caus'a unirei	165

	pag.
§ 38. Mitropolitulu Teodosie alu Ungrovlachiei si magnatiî reformati contra lui Teofilu	170
§ 39. Athanasie hirotonitu, in lipsa de confirmare imperatésca ajunge in strimtóre de a fi sau a nu fi episcopu	173
§ 40. Sinodulu din Octobre 1698 si agendele acelua	177
§ 41. Greutatile se inmultiescu din tóte partile	179
§ 42. Diplom'a din 1699. Athanasie înca totu neconfirmatu. Instructiuni sarbede	183
§ 43. Despre executiunea mandatelor coprínse in diplom'a din 1699. Protestele. Cardinalulu Kollonics le infrunta	186
§ 44. Sinodulu din 4 Septembre 1700 si caletori'a la Vien'a	192
§ 45. Procesu informativu si purificare. Confirmare dela scaunulu Romei. Desculparea. Confirmarea imperatului	200
§ 46. Înstalarea. Protestulu dietei din 1701 contra uniunei. Insultarea natiunei române	205
§ 47. Mitropoli'a si mitropolitulu Romaniloru din Transilvani'a si Partile Ungariei	210
§ 48. Alte doue sínóde dupa întórcerea dela Viena	214
§ 49. Turburari religióse in Alba-Iuli'a, Brasíovu, Fagarasiu. Gabriel Nagyszeghi	219

Capu VIII.

Evenimente culese din periodulu dela 1700 pâna la 1712	228
§ 50. Famili'a Rakoczi. Insurectiunea	228
§ 51. Evenimente din domni'a scurta a imperatului Iosifu I.	234
§ 52. Evenimente transilvane din epoc'a Curutiloru lui Rakoczi	238

Capu IX.

Imperatulu Carolu VI cá rege alu Ungariei alu III-lea	262
§ 53. Pacea cu Franci'a. Resboiu cu Turci'a	262
§ 54. Evenimentele din Transilvani'a sub imperatulu Carolu VI.	269
§ 55. Impartirea comitateloru între Ungari'a si Transilvani'a. Rebeliune religiósa in unele comitate din cele încorporate. Reforme in administrarea justitiei. Invasiune de emigranti. Arestari pentru conspiratiuni	280
§ 56. Afaceri si turburari religióse sub Carolu VI. in mai multe tieri	284
§ 57. Conspiratiune sangerósa din caus'a proselitismului	293
§ 58. Afacerile religióse ale Romaniloru din Transilvani'a si Ungari'a	318
§ 59. Resistenti'a episcopului rom. catolicu din Transilvani'a fatia cu episcopi'a gr. catolica unita. Alte greutati pâna la confirmare. Mórtea cu prepusu	326
§ 60. Planulu unui generalu austriacu de a ridica pe toti romanii dintre sasi si a'i stramuta in Valachi'a mica	332
§ 61. Alta vacantia indelungata la scaunulu episcopescu	335
§ 62. Lupta desperata	341

Capu X.

	pag.
Evenimente din domni'a imperatesei Maria Teresia	353
§ 63. Coalitiune hostila. Resboie de successiune	353
§ 64. Resboiulu de siepte ani cu regele Prussiei	356
§ 65. Reformele imperatesei introduse in tierile proprie austriace	357
§ 66. Reformele imperatesei realizate in principatulu Transilvaniei	361
§ 67. Diet'a deschisa in 23 Ianuariu 1744	362
§ 68. Infintiarea militiei cofinariae sau de granitia in Transilvani'a	368
§ 69. Rescól'a Secuiloru si macelulu dela Madéfalva	377
§ 70. Starea poporatiunei rurale iobagite, usiorata in câtva	383
§ 71. Starea romaniloru locuitori alaturea cu sasii in dilele Mariei Teresiei. Gónele	390

Capu XI.

Reforme in Biserica r. catolica si dissensiuni confessionali sub domni'a Mariei Teresiei	
	397
§ 72. Abusuri si neregularitati la catolici	397
§ 73. Diferentie mari cu protestantii	402

Cap. XII.

Certele si desbinarile confessionali intre romani	
	407
§ 74. Dispositiuni generale luate cu privire la locuitorii de ritu grecoresarítenu	407
§ 75. Luptele episcopului Ioanu Inocentie Clain pentru biserica si natiune pàna cand a venitu in pericolu de a fi aruncatu din sal'a dietei pe feréstra	412
§ 76. Sechastrulu Visarion	418
§ 77. Caderea episcopului Inocentie devenitu victima pentru natiunea sa. Exiliu. Turburari necontentite. Renuntiarea	425
§ 78. Acte publice si alte documente relative la turburarile confessionali dintre romani dela 1745 pàna la 1770	438
§ 79. Starea invetiamentului sub Maria Teresi'a in Transilvani'a	452

Capu XIII.

Evenimente din domni'a imperatului Iosifu II.	
	453
§ 80. Imperatulu Iosifu II cá pruncu si june, cá coregentu si caletoriu	453
§ 81. Prim'a caletoria a imperatului Iosifu II in Transilvani'a	457
§ 82. Imperatulu Iosifu II cá singuru domnitoriu absolutu	465
§ 83. A dou'a caletoria a imperatului Iosifu in Transilvani'a 1783. Usiorarea sclaviei. Concivilitate	468
§ 84. Horaiad'a sau rescól'a romaniloru	473
§ 85. A trei'a caletoria a lui Iosifu II in Transilvani'a. Numerarea poporului fàra voi'a feudaliloru. Pensionarea gubernatorulu Brukenthal	485
§ 86. Baronulu Nicolae Vesselényi betranulu	488
§ 87. Macelulu dela Selisce cu scopu de a iobagi preste 15 mii de locuitori	493
§ 88. Gubernatorulu baronulu Samuil Brukenthal	497
§ 89. Resboiu cu Turci'a. Participarea Granitiariloru. Scene bellice dela fruntarie. Retragerea reformeloru. Mórtea lui Iosif II.	506

Capu XIV.

	pag.
Evenimente din domni'a imperatului Leopold II.	517
§ 90. Situațiunea critica la ocuparea tronului. Dieta in Ungari'a. Pacea dela Sistov cu Turci'a	517
§ 91. Evenimente din Transilvania si diet'a din 1791. Incercare de uniune cu Ungari'a. Cerbicia aristocratica	524
§ 92. Supplex libellus Valachorum, sau adeca petitiunea celoru doi episcopi ai romaniloru etc.	535

Capu XV.

Evenimente din domni'a imperatului Franciscu	545
§ 93. Successiunea la tronu intre cele mai grele impregiurari si desastre mari. Resbóie nefericite. Conspiratiunea din Ungari'a si innecarea ei in sange	545
§ 94. Evenimente din Transilvani'a sub domni'a imperatului Franciscu. Diete. Homagiu. Tortur'a desfiintiata. Regulamentele sasiloru. Insurectiune de nobili contra lui Napoleon. Devaluarea baniloru. Reactiune politica absolutistica. Starea romaniloru sub reactiune	550
§ 95. Fómete mare. Caletori'a imperatului si a imperatesei in Transilvani'a. Incercarea de a introduce urbariu respinsa. Revolutiuni straine inspira grija	559
§ 96. Reforme in Austri'a. Agitatiuni in Ungari'a. Dieta. Com. Stefanu Szechenyi. Fondu pentru academia. Turburarea spiritelor	564
§ 97. In Transilvani'a mai anteu viatia de visatori, apoi desteptare cu spaima. Arestari de preoti románi. Diet'a din 1834/5. Banulu Vlasici. Archiducele Ferdinand d'Este. Mórtea imperatului	574
§ 98. Processele si captivitatea lui Lovassi, Ludovicu Kossuth, br. Nicolae Vesselényi si ale altora din Ungari'a si Transilvani'a	590
§ 99. Evenimente de inaintea dietei transilvane dela 1837. Diet'a séca de rezultate. Petitiunea episcopului Vas. Moga	600
§ 100. Urme de literatura si desvoltare de viatia nationala in periodulu reactiunei la poporulu romanu din acésta monarchia. Blasíu. Brasíovu	607
§ 101. Diet'a transilvana din 1841—3. Gubernatorulu Iosef Teleki. Proiecte de reforme. Limb'a magiara. Protestulu sasiloru si alu romaniloru. Resbunari. Petitiunea episcopiloru romani	618
§ 102. Turburarile din Blasíu si din tóta dieces'a greco-catolica din Transilvani'a intemplete intre anii 1843 si 1846	627
§ 103. Conservativii la putere. Mórtea episcopului Moga; successorulu seu. Semne ale timpului. Diet'a din 1846/7. Urbariulu. Lips'a de prevedere a catastrofeloru	637
§ 104. Cativa §§-i din articlii de lege urbariala dela 1847	647
§ 105. Scurta descriere a unoru evenimente intemplete in muntii apuseni ai Transilvaniei cu comunele Buciumu, Abrudu-Satu si Carpenisiu. Archimandritulu Andreiu Sîaguna. Catharina Varga	652

Suplementu.

	pag.
I. Celu de anteiu proiectu de tractatu in 24 de puncte, trimisu dela Vien'a in anulu 1684 prin preotulu iesuitu Antid Dunod spre a se inchieie între imperatulu Leopold I si Michail Apaffi	667
II. Principele Michail Apafi respinge conditiunile propuse de către agentulu iesuitu A. Dunod si formulédia altele essentialu diferitore in numeru de 30	670
III. 1685. Acelasi preotu iesuitu Antid Dunod in calitatea sa de agentu secretu alu imperatului, pre langa plenipotentia in regula venind la resiedinti'a din Fagarasiu, mai propune principelui Apafi înca si unu altu proiectu de tractatu spre a se inchieie in 12 puncte între acesta si între Domnulu Munteniei cu valóre pentru ei si successorii lor, inse ambii cá dependenti dela regii Ungariei	672
IV. Proiectu de articli unui tractatu cerutu a se inchieie între imperatulu Leopold I cá rege alu Ungariei si între principele Michail Apafi pentru sine si successorii lor	674
V. Doue instructiuni, una generala buna de aratatu si de produsu, alta speciala, secreta, ambele date din cabinetulu principelui M. Apafi lui Ladislau Vaida trimisu la Viena spre a tracta despre punctele de aliantia sau mai exactu, de supunere	675
VI. Curtea imperiala, prea decisa a continua resboiulu spre a scóte pe turci din Buda si din tóta Ungari'a, trimite lui Dunod înca si alte instructiuni, cá se provóce pe Apafi a nu lasa nici pe poloni cá se între în Transilvani'a, dara a pregati cvartire si victualii pentru o parte din armat'a imperiala	678
VII. Principele M. Apafi si consiliarii sei se vedu constrinsi a inchieie cu iesuitulu Dunod unu contractu, carui astadi 'iamu dice de liferatiune la o armata, in bani si victualii	678
VIII. Una scrisóre a imperatului Leopold I. către principele Michail Apafi din 23 Novembre 1685 cá respunsu la una din 29 Sept., despre excessele si brutalitatile ostasimei, pe care imperatulu promitte a le pedepsi aspru, apoi si reflecta la perfidi'a turcilor, cari violédia tractatele	680
IX. Alta epistola a imperatului către Apafi totu in caus'a excesseloru soldatesci si totu din 23 Novembre. Corespondentiele se purtau neregulatu cá in tóte resbóiele	681
X. Mesura desperata a gubernulu tieriei de a voi se induplece pe generalulu Carafa prin presente in bani si cai, cá se nu între cu trupele sale in Transilvani'a. Totu din 1685	682
XI. Partí din trupele imperiali strabatusera din comitatele Ungariei pana dincóce de Bistritia spre a'si implini lipsele de victualii si nutretiu. Gubernulu dispune asupra loru trupe de observatiune, inse fara nici-unu folosu, ci din contra tocma prin aceea mesura iritatiunea crescú si mai tare	682
XII. Alte presente sau honorarie, ori cum se numiau odinióra, discretiuni facute in cai si bani, cum si spese de drumu reintórse magnatiloru din averea tieriei prin tesaurariulu Alexie Bethlen	683

- XIII. Tractatul celu memorabilu inchieietu in castrele imperatesci numite dela Blasiu între comandantele supremu ducele Carolu de Lotaringia (Lorena) si între Michail Apafi. In spiritulu acestui tractatu s'a formulatu apoi diplom'a definitiva, cá dreptu publicu alu Transilvaniei 683
- XIV. Representantii statului Transilvaniei declara, cá in puterea plenipotentieloru date loru supunu tíer'a la imperatulu Leopold si 'i jura credintia 689
- XV. Rescriptulu imperatului datu cá respunsu la declaratiunea de supunere si credintia 691
- XVI. Dupa negociari de noue ani prin agenti, corespondentie insoçite de intrige nenumerate si dupa ocuparea reala a Transilvaniei de càtra armat'a imperiala, in fine urmédia acésta diploma cá lege fundamentala sau contractu bilateralu între Cas'a domnitóre de Habsburg si între clasele privilegiate ale Transilvaniei 692
- XVII. Resolutiunea imperatului Leopold I data tieriei prin deputatiunea numita Alvincziana dela conducatoriulu seu Alvinczi. Acea resolutiune a fost considerata in Constitutiunea tieriei cá intregire a diplomei din 1691 si mijlocu de impaciuire între clasele privilegiate 697
- XVIII. Opiniuni si proiecte din a. 1685 despre modulu cum s'aru putea si cum aru trebui constrinsi protestantii de diverse confessiuni din tóta Ungari'a, cá se se întórca cu totii éراس in sinulu bisericei rom. catholice 703
- XIX. Temeiuri, din care se pretinde, cá popi sau predicatori protestanti se nu fiã suferiti a functiona nici in acelea comitate ale Ungariei, din care turcii au fost scosi cu puterea armeloru si in care pâna atunci protestantii nu au fost turburati in exercitiulu religiunei loru 704
- XX. Resolutiunea imperatului data la plansorile protestantiloru 707
- XXI. Domnitorii protestanti si Holand'a intervinu la imperatulu Leopold I prin plenipotentii loru intru apararea drepturiloru covenite conformu tractatului, in câtva si dupa legile tieriei la tóte confessiunile protestante; ei descriu acilea pe largu si multele góne si asupriri la care erau supusi protestantii in Ungari'a 710
- XXII. Primatele Ungariei cardinalulu Kolonics provóca pe prelatii din tíer'a intréga, cá se'si dea fiacare parerea despre mijlócele prin care ar putea fi exterminati hereticii si a se inputeri biseric'a rom. catholica. Vien'a 12 Ianuariu 1700 714
- XXIII. Recursulu comunitatii române de legea reformata din orasiulu Deva, in care róga pe principés'a Ana Bornemisza, cá se permita a'si lua parochu pe Michailu Eperjesi, care scie si românesce. Deva 22 Maiu 1684 716
- XXIV. Adeverinti'a parochului reformatu Petru Bod despre asuprirea preotiloru romanesci pe la 1689 717
- XXV. Cathalogulu familiiloru boieresci decopiatu dupa exemplariulu aflatu in colectiunea Hevenesfana, asia precum s'au conscrisú

acelea in 1711, cu ortografia unгурésca din acelu vécu si mai multi chiaru cu numele si connumele magiarizate, dupa cum câteva familii apucasera a se magiariza din véculu de cand se si calvinisera . . . . .

718

XXVI. Imperatés'a Mariá Teresia se încérca a regula prin acestu rescriptu din 1743 o parte din afacerile bisericesci a le romaniloru uniti cu biseric'a Romei, asigura drepturile promise loru prin diplome de Leopold I, Iosif I si Carolu IV, plesnesce in ochi si aristocratiei si patricianiloru crudimea si rapacitatea, mostra si pe episcopulu I. Inocentie. Unu actu din cele mai memorabili este acesta, care si acuma dupa 145 de ani póte da materia la comentariu fórte instructivu . . . . .

723

XXVII. Imperatés'a prin decretulu seu din 1746 infrunta aspru pe gubernulu Transilvaniei din cauza cà a toleratu atáta timpu pe sechastrulu Visarion si pe alti calugari orientali, a suferítu a se face si scandalulu dela Salisce, se uitá cum popii únitii erau batuti si sángerati; impune gubernului cá se nu mai sufere in tíera popi si calugari din tierile vecine, precum si se asigure pe romani, cà faim'a despre schimbarea ritulu resaríténú este cu totul falsa, cà-ci Mai. sa ține acelu ritu de santu (pro sacro habemus . . . . .

728

XXVIII. Ordinulu datu de càtra Elisabeta imperatés'a Rusiei càtra ambasadorulu seu la Vien'a, cá in urmarea plansoriloru relative la gónele religióse ajunse la densa mai de aprópe din partea protopopulu Nicolae Balomiru, se se informadie bine despre starea lucrulu si se 'i raportedie . . . . .

730

XXIX. Decretu din 1752 cu care imperatés'a recunósce, cà locuitorii acestoru tieri cari se ținu de ritulu grecescu sunt intimpinati de càtra ceilalti locuitori cu urgia si multu asupriti; Mai. sa inse observa, cà acei locuitori de ritu grecescu au mari merite pentru densa si pentru imperiu, adaoga totodata, cà dupace se afla in confederatiune strinsa cu imperatés'a Rusiei, cu care nu'i da mán'a se se strice, popórale de ritu grecescu trebue se fia tractate cu multa crutiare si mai omenesce, cà-ci si ele sunt credintióse; deci se li se respecte si privilegiile. Adeca imperatés'a voiá se mai moderedie fanaticismulu religiosu si urele nationali invescute si inradecinate in mani'a tuturoru doctrianeloru din evangeli'a lui Christosu . . . . .

732

XXX. In urmarea repetiteloru plansori ale preotiloru uniti din caus'a maltratarii si a spoliarii loru, imperatés'a in 1757 provóca din nou pe gubernu cá se ia informatiuni dela episcopu, se cercedie plansorile si dupa cum le va afla, se'i apere . . . . .

735

XXXI. De si imperatés'a isi descoperise de repetite-ori vointi'a sa, cá ritulu grecescu se fia respectatu, se nu'lu alteredie, se nu'lu schimbe nimeni, cà-ci acela in ochii sei „este santu,“ totusi incercarile de a trage pe ómeni dela ritulu acesta la ritulu la-

- tinu sau la celu calvinescu n'au incetatu nici-odata; dara clerulu unitu reclamá neincetatu in contra incercariloru, pàna cand la 1763 insusi episcopulu r. catolicu br. Bajtai reflectatu dela curtea imperiala se vediù inpinsu cá se dea si din partea sa càtra clerulu seu unu cerculariu, intru care infrunta greu (verbis gravissimis inculcare) pe acei membri din clerulu latinu, cã pre nisce ómeni cutediatori, cari cu despretiurea repetiteloru decrete pontificali venédia dupa ómeni, cá se'i traga dela ritulu grecescu la ritulu latinu 736
- XXXII. Episcopulu Grigorie Maior hirotonitu in Aprilie 1773 indata a si recursu la imperatés'a cu mai multe casuri despre maltratarea popiloru uniti, scóteera si spoliarea loru. Acum gubernatoru era magnatul austriacu com. Auersperg. Imperatés'a scrie atàtu acestuia càtu si gubernului intru apararea unitiloru precum urmédia 737
- XXXIII. Decrete, resolutiuni, rescripte cá si cele de sub Nr. precedente nu putea folosi nimicu unitiloru fatia cu altele anteriori, precum a fost de ex. si celu relativu la luarea bisericeloru dela o confessiune pentru alt'a, cu conditiuni fórte asupritóre pentru neuniti, cà-ci éca coprinsulu 739
- XXXIV. Date statistice aflate intre manuscriptele remase dela Georgie Sincai in bibliotec'a episcopiei gr. cat. dela Oradea despre starea unitiloru si a neunitiloru din Transilvani'a dupa venirea in tíera a serbului Visarion, dupa exilarea episcopului Inocentie si veduvirea diecesei pe 9 ani pàna la Petru Pavel Aron. Conspectulu este din 1772 si suna asía 740
- XXXV. Trei articlii de lege ai dietei transilvane din 1791 se reproducu aici cu scopu, cá lectorii se aiba ocaziune de a'i compara cu articlii de lege din Ungari'a, de aceea si natura, emanati din acelasi anu si a vedé marea differentia in modulu de a cugeta alu dieteloru din ambele tieri. Cà-ci adeca diet'a transilvana ínca si dupa 1791 sufere in functiuni publice numai unguri nobili, secui si sasi patriciani (art. 15); éra cu art. 19 face gratia si la nenobili cá se póta inainta pàna la rangu de secretariu, mai departe nu; se'si védia de capu, se'si castige si unii cá aceia diplome nobilitarie, éra mosii feudalii isi voru putea castiga de ex. prin casatorii cu aristocrate. Art. 60 despre religiunea greco-resariténa merita ínca si astadi atentiunea romaniloru, daca 'lu vomu citi cu luare-aminte ce i se cuvine 741
- XXXVI. Sumariulu dela 23 diplome si alte acte oficiali relative la drepturile si libertatile poporatiunei romanesci din districtulu Rodnei pàna la infintiarea regimentului II granitariu romanescu. Copii din acelea documente se afla in Archivulu academiei 742
- XXXVII. Specificarea acelor acte de suverani, in puterea carora comunele din districtulu Rodnei au fost separate de càtra unu comitatu feudalul si alaturate la cetatea Bistritiei, numai din punctu de vedere finantialu, ínse cu conditiune cá acelea comune se se bu-

- cure si in viitoriu de tóte drepturile civile si politice de care se bucurau si cetatienii Bistritiei nici se fia iobagite vreodata . . . 745
- XXXVIII. Instructiune guberniala fórté curiósá din 1821 relativa la partea poporatiunei române locuitoére amestecatu in comunele locuite de sasi, din care se vede, cum unu gubernu in lipsa totala de date statistice exacte, conscientióse, póte fi amagitu, cá se falsifice adevverulu si se ia mesuri absurde. Acestu actu a fost si tiparitu intr'o editiune a puncteloru regulative sasesci din dilele imperatului Franciscu, precum vediuramu la loculú seu . . . 747
- XXXIX. Ioanu Ierney membru alu Academiei magiare avend missiunea cá se cercetedie atátu pe locuitorii ciangai (csángó magyarok) din Moldov'a, cátu si se caute urme de locuintiele magiariloru, se oprise mai anteu in Brasíovu cu scopu cá se traga de aici unele informatiuni prealabili, la care îi stetesem si eu cu tóta placerea in ajutoriu. Ierney a petrecutu câteva luni in Moldov'a, in care timpu inse a si venitu in conflictu cu calugarii minoriti italiani, trimisi acolo dela Rom'a in calitate de parochi la comunitatile bisericesci ale Ciangailoru. Minoriteloru nicidecum nu placú acea missiune a lui Ierney si'lu lovira in Albina dela Iasi numindu'lu in batjócúra Moisé alu Ciangailoru, Ierney nacajitu voi se le respunda si'mi dete acestu articlu se ilu traducu si publicu in Gazeta Trans. Censorii nu lasara. De atunci incóce in 44 de ani cestiunea ciangailoru a pausatu, inse n'au adormitu. Astadi ea este la ordinea dilei, si fiindcă eu am conservatu scrisórea lui Ierney in originalu, cá reminiscentia si cháru pentru coprinsulu ei ii facu locu acilea 750
- XL. Protestulu consistoriului din Blasíu contra impunerei limbei magiare inaintatu la dieta in a. 1843 prin episcopulu diecesanu Ioanu Lemeni 752
- XLI. Acte din processulu dela Blasíu atíptiatu intre episcopu si unii canonici de una, intre alti canonici cu cátiva professori si cu mai multi clerici de alta parte; acele acte inse sunt asía de multe, in cátu abía putemu face locu numai la cele care coprindu resultatulu definitivu, asia cum se publicasera acelea in 1846 755
- XLII. Testamentulu episcopului diecesanu gr. or. Vasilie Moga tradusu din originalulu romanescu in limb'a latina, copia aflata între chartiile fericitului Iacob Bologna pe atúnci cancelistu la tabula reg., apoi si notariu consistorialu 764
- XLIII. Statulu personale alu consistoriului si alu protopopiloru diecesei (astadi Archidiecesei) romaniloru de religiunea gr. resaríténa in Transilvani'a, asía cum se aflá acela sub timpulu vacantie scaunului si alu sinodului electorale celebratu la Turda 767
- XLIV. Versulu unui recrutu. (Cá resunétu la legea de intregirea regimenteloru sanctionata in 1847) 771